

Beitebruksplan – trenger vi det?

Forfatter

Erica Hogstad Fjæran, NSG

Sammendrag

En beitebruksplan er et nyttig verktøy. Den gir en systematisk oversikt over beitearealene i en kommune og dokumenterer omfang og verdi av nåværende beitebruk.

Publisert

2015

Referanse

Sau og Geit 4/2015

Utskriftsdato

31.07.2021 www.fag.nsg.no

Beitebruksplan – trenger vi det?

En beitebruksplan er et nyttig verktøy. Den gir en systematisk oversikt over beitearealene i en kommune og dokumenterer omfang og verdi av nåværende beitebruk.

En beitebruksplan viser også til historisk bruk av beite, samtidig som den gir estimater for framtidig bruk. Planlagt beitebruk gir økt forutsigbarhet i arealplanleggingen, og bidrar til kommunal verdiskaping og norsk ressursbruk i matproduksjonen.

Hva er en beitebruksplan?

En beitebruksplan er et nyttig verktøy som bidrar til forutsigbarhet og helhetlig planlegging for bonden,

husdyra, beitelag og kommune, samt øvrige utmarksinteressenter og -aktører. Beitebruksplanen inneholder en systematisk oversikt over beitearealene i en kommune, samtidig som den gir en helhetlig utredning over historisk og framtidig bruk av beitet. Den bidrar også til å sikre riktig og god bruk av beiter. «Handlingsplan for dyrevelferd i saueholdet» nevner beitebruksplan som et ledd i forebygging av tap av sau på beite.

Viktige elementer i en beitebruksplan er:

- historikk og fakta
- lovverk og rammer
- problemstillinger og utfordringer
- tiltaksdel
- kartdel

En beitebruksplan skal være et verktøy for framtidig, rasjonell beitebruk. Formålet er å dokumentere beitebruken slik den drives, og bidra til å synliggjøre verdiskapingen denne virksomheten står for. Planen skaper også grunnlag for en god og oppdatert forståelse for beitenæringa hos politikere, forvaltning og samfunnet omkring. Forståelse for flerbruk av utmarka, samt regler og ambisjoner for beitebruken, kan også være et mål med utarbeidelsen av planen.

Ved utarbeidelse av beitebruksplaner er det viktig å involvere samtlige berørte parter, inkludert lokalpolitikere. Jo flere som er kjent med planen desto større er sannsynligheten for at den følges og tiltak iverksettes. En politisk forankring av planen er svært viktig.

Hvorfor beitebruksplan?

De fleste kommuner i Norge har lang tradisjon for utnyttelse av utmarksressurser gjennom beitebruk, og beitebruksnæringa er Norges største utmarksnæring - nest etter skogbruket. Likevel forvaltes ikke alltid beitebruken i tråd med dette. Utmarksbruken i mange kommuner er i endring, og med utvidet bruk av andre interessegrupper kan det oppstå konflikter med tradisjonell utnyttelse av utmarksressursene. For å sikre framtidig beitebruk i utmarka er det derfor viktig at denne ressursutnyttelsen får sin rettmessige plass i den kommunale arealplanleggingen.

En beitebruksplan kan også legge grunnlag og premisser for kommunenes øvrige planlegging. På denne måten kan en forutse arealkonflikter tidlig i planarbeidet, i stedet for å måtte foreta enkeltvurderinger etter hvert som konfliktene oppstår. Beitebruksplanen vil således være et nyttig redskap i kommunens planarbeid, samt i forbindelse med andre politiske beslutninger som berører utmarksområdene og bruken av utmarksressursene. Det bør være et grunnleggende mål å finne praktiske løsninger på de problem og uklarheter som kan oppstå i tilknytning til beitebruken.

I hovedsak oppgir kommunene følgende grunner for utarbeidelse av beitebruksplaner:

- Synliggjøre behovet for å sikre lokal beitebruk og bruk av beiteressursene i fremtiden
- Synliggjøre verdiene som utmarka representerer
- Dokumentere verdien av utmarksbeitingen i dag
- Synliggjøre felles interesser og konflikter i utmarka
- Foreslå konkrete tiltak som styrker beitebruk og reduserer konflikter

Der det er klare målsettinger og definerte behov, ser en også de beste sluttresultatene.

Involvering og roller

Det fins ulike metoder og arbeidsprosesser som kan lede fram til en god beitebruksplan. Vurderingen av dette må gjøres lokalt. Felles for alle er nødvendigheten av en åpen prosess, hvor samtlige berørte parter involveres. Alle med mulig tilknytning til planarbeidet

Tips

Et raskt Google-søk gir tilgang til flere eksempler på beitebruksplaner. Sjekk også NSGs hjemmeside for mer detaljert informasjon om temaet.

må informeres, slik at de får mulighet til å komme med innspill og delta aktivt i utarbeidelsen.

Spesielt viktig er det at beitenæringa og kommunen spiller aktive roller i planarbeidet. Det vil ofte være beitenæringa som tar initiativ til utarbeidelse av beitebruksplan i kommunen, og vil følgelig være en sentral leverandør av dokumentasjon. All faktainformasjon om næringsvirksomheten og om de utfordringer som næringa mener beitebruksplanen må ta opp er viktig å få fram.

Ved utarbeidelse av en beitebruksplan er det naturlig at prosjektledelse og ansvar for sekretariatet tilfaller kommunen. Kommunen har kunnskap om gangen i planprosesser generelt og har tilgang på teknisk og merkantilt verktøy for å gjennomføre dette. Kommunen har også kompetanse innen landbruks- og beitefaglige spørsmål, og er et naturlig bindeledd til øvrige interessenter, aktører og administrasjon. Kommunal kontakt opp mot regionale forvaltningsmyndigheter kan bidra med informasjon og statistikk, og her fins også opplysninger om eventuelle tilskuddsmuligheter for planarbeidet.

Prosess, produkt og forankring

Det synes ikke å være vesentlig hvem som tar initiativet til utarbeidelsen av en beitebruksplan, men heller hvem som deltar i prosessen. Som hovedregel tilsier tidligere erfaringer at et større engasjement fra kommunens side gir desto bedre sluttresultat.

Utarbeidelse av en beitebruksplan må selvfølgelig ta utgangspunkt i de ressurser som er tilstede lokalt. Og videre: har man først definert behov og status for planen, vil det være lettere å gi planen det innhold og omfang som

er funksjonelt. Grunnlaget for en systematisk framstilling av beitebruken gjennom beitebruksplanen legges i framskaffing av opplysninger og data, diskusjon omkring innhold og utforming, bearbeiding av materialet og utforming av planen.

Beitebruksplanen må sikres aktiv bruk innen næringsutvikling og arealprosesser i kommunen. For å få til dette må planen ha en formell forankring. Dette gjøres ved at planen behandles politisk i kommunen, for eksempel i sammenheng med kommuneplanens arealdel. På denne måten sikres den helt nødvendige formidlingen og rulleringen av planen, slik at den kan bli et operativt verktøy for framtiden. Vedlikehold av planen er en nødvendighet. Dersom planen utarbeides av beitenæringen selv uten noen tilknytning til kommunalt planverk, må det innarbeides rutiner for oppdatering.

Ferdig utarbeidede beitebruksplaner har som regel en av følgende stater:

- Beitebruksplaner utarbeidet av enkeltbeitelag eller sammenslutninger av beitelag, uten kommunal involvering
- Del av kommunens landbruksplan, ofte konkretisert under tiltaksdelen
- Egen kommunedelplan/sektorplan
- En del av kommunens arealplan

Det er også en klar sammenheng mellom et godt sluttprodukt og implementering av beitebruksplanen i det kommunale planverket. Det er derfor å anbefale at en velger slike løsninger. Og sist, men ikke minst: en god beitebruksplan er ikke ferdig før den er kommet i aktiv, praktisk bruk!

Av Erica Hogstad Fjæran